

Bogen har en høj kvalitet i tryk og indbinding, men layoutet er faldet mindre heldigt ud. Det er lidt synd, at en bog med det emne, indhold og så mange figurer og malerier af stor grafisk kvalitet ligner noget, der blev layoutet, før jeg blev født (1968). Der skulle have været lavet en noget større lavformat publikation, hvori billedmaterialet kunne have haft langt mere plads sammen med mere hvidt papir. Det havde nok været dyrere, men den ville så kunne sælges til alle de hipstere, der forsøger at brygge deres eget øl af internetbestilt malt og hjemmesamlet humle fra den „vilde natur“. Der er mindst en hel generation derude, som gerne vil have identitet, kulturhistorie, kunst, sex og humor flettet ind i deres fødevarelitteratur og i deres livsstil.

Mikkel Sørensen

| MARK HAGGER: *Norman Rule in Normandy 911-1144*, Boydell Press, Woodbridge 2017, 798 s., 60 GBP.

Titlen på Mark Hagers bog *Norman Rule in Normandy 911-1144* er meget præcis. Den handler nemlig netop om normannisk regering i Normandiet. Derfor begynder den med tildelingen i 911 af Rouen og den nedre Seine-dal til vikingehøvdingen Rolf og slutter med 1144, da Normandiet efter en borgerkrig tilfaldt Plantagenêt-slægten, greverne af Anjou, hvis herredømme gik fra Pyrenæerne til den skotske grænse. Den normanniske hertug Vilhelms erobring af England i 1066 er ikke valgt som afgrænsning, da Normandiet fortsatte med at blive regeret fra Rouen. Ordet Rule skal også tages bogstaveligt, for det er netop regeringsformen og det administrative apparat, der er i centrum. Derfor fylder det begivenhedshistoriske skelet under en fjerdedel af bogen. Det er ikke bogens stærkeste side, fx dateres Richard 1.s endelige overtagelse af Bayeux til cirka 989 på usikkert grundlag (s. 75) og uden at nævne andre forskeres datering til 945 eller 954 (f.eks. Bates, *Normandy before 1066*, s. 14). Normandiets overlevelseskrise efter mordet på Vilhelm Langsværd i 942 står heller ikke særligt tydeligt i Hagers version (s. 60-61).

Bogens hoveddel udgøres af tematiske kapitler om hertugen og kirken, arvefølgepraksis, justitsudøvelse, hertugens finanser osv. Hagger indskriver sig i trenden, der dels rehabiliterer krønikerne for, hvad de skriver mellem linjerne om skik og brug, dels læser diplomerne som levninger af en regeringspraksis. Diplomerne er ofte redigeret af modtageren selv, og hertugen skulle blot bekræfte dokumentet. Hagger benytter dette forhold til at undersøge, hvorledes hertugens undersætter så på magten. Han interesserer sig også meget for, hvorledes regerings-

førelsen foregik helt lavpraktisk. Det giver eksempelvis spændende betragtninger om, at kompleksiteten i de gaver, hertugen gav til gejstlige institutioner, nærmest forudsætter detaljeret skriftlig regnskabsførelse, både centralt i hertugens *Camera* og lokalt på vicomté-niveau, skønt ingen sådanne dokumenter er bevaret (s. 590-596). Han beskriver ligeledes, hvorledes arkitekturen benyttedes til iscenesættelse af magten (s. 381-394). Han vover at ekstrapolere ud fra de ufuldstændige kilder til den uventede slutning, at hertugens hof ikke var omrejsende, men helt overvejende stationært med base på slottet i Rouen (s. 506-524).

Hagger bygger på en solid bibliografi af sekundærlitteratur. Her kan man måske anholde, at engelsk litteratur har fået lov at dominere. Fra mit eget felt, numismatikken, har jeg eksempelvis bemærket, at han gør et stort nummer ud af, at Richards 1.s mønter kun bærer Rouens navn på bagsiden, ikke møntmesterens som i England (s. 516). Det er imidlertid normen i Frankrig kun at nævne møntstedets/udgivelsesregionens navn. Den kunne have været reddet ved lidt ekstra fransk litteratur.

I det hele taget indrager Hagger ofte mønter, hvilket har været normen i normannisk historieskrivning, især siden Caen-historikeren Lucien Musset fremsatte teorien om, at Normandiet var tidligere og mere monetariseret end sine naboregioner, og at hertugens indtægter i vid udstrækning udgjordes af rede penge (hvilker Hagger fremhæver som en af præmisserne for sin idé om stationært hof). Det glæder mig naturligvis som numismatiker, men desværre er Hagger hist og her på afveje. For eksempel konkluderer han, at hertugens mønt ikke havde monopol i omløbet (s. 573). Hans kilde er møntfundene fra udgravningen Sébécourt, men det drejer sig om en serie enkeltfund, der ikke har været i omløb på samme tid: først en serie hertugelige normanniske mønter fra 1000- og tidligt 1100-tallet og dernæst de mønter fra nabo-områderne, der dominerede i Plantagenêt-perioden i anden halvdel af 1100-tallet. Kun mønten fra Le Mans var tidligt i brug i Normandiet. Ligeledes konkluderer han, at gamle mønter fortsatte i omløb i lang tid, men her bygger han på fund uden for Normandiets grænser, hvor hertugens ord selvfølgelig ikke gjaldt (s. 573). Hvis han havde set på de få lokale fund, ville billedet have været et andet. Det er en skam, at Hagger ikke har disse aspekter med, for møntvæsenet er faktisk et fremragende eksempel på hertugens administrations effektivitet, som ville passe perfekt ind i bogens tema.

Disse få eksempler yder ikke bogen retfærdighed. Den vil interessere ikke blot Normandiet-eksperter, men alle, der arbejder med magtudøvelse og administration i middelalderen.

Jens Christian Moesgaard